

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра «Психології» (№ 704)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

(підпис)

Максим ЖИДКО

(ім'я та прізвище)

« 28 » серпня 2025 р.

СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи фізіології центральної нервової системи. Психофізіологія

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: С4 «Психологія»

(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: Психологія

(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна, дистанційна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 01.09.2025 року

Харків – 2025 р.

Розробник: Олександр НАГЛОВ, доцент каф. 704, к. біол. н.
(ім'я та прізвище, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри психології
(№ 704)

Протокол № 1 від « 28 » серпня 2025 р.

Завідувач кафедри канд. психол. наук, доц.
(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Юрій ГУЛИЙ
(ім'я та прізвище)

Погоджено з представником
здобувачів освіти:

(підпис)

Маргарита СТАРОДУБЦЕВА
(ім'я та прізвище)

Загальна інформація про викладача

Наглов Олександр Володимирович.

Посада: доцент кафедри 704.

Науковий ступінь: к. біол. н.

Перелік дисциплін, які викладає:

- Основи анатомії та еволюції центральної нервової системи;
- Основи фізіології центральної нервової системи. Психофізіологія
- Психогенетика.

Напрями наукових досліджень: адаптаційні можливості організму до впливу зовнішніх факторів; фізіологія поведінки; нейрофізіологія.

1. Опис навчальної дисципліни

Форма навчання – денна.

Семестр в якому викладається дисципліна – 2;

Дисципліна обов'язкова

Обсяг дисципліни:

Загальна кількість годин за навчальним планом – 150, кредитів ЄКТС – 5, загальна, лекції - 32 години, практичні заняття – 32 годин (всього аудиторних занять – 64 години), самостійна робота - 86 години.

Види занять – лекції, практичні заняття, самостійна робота здобувача.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

Мова викладання – українська.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - формування у здобувачів вищої освіти компетенцій, які спрямовані на створення підґрунтя системних знань про функції центральної нервової системи, фізіологічні основи її інтегративної ролі для забезпечення вищої нервової діяльності та сенсорних систем людини, які визначають вищі психічні функції та забезпечують їх психофізіологічну взаємодію, для наступного використання у розумінні психологічного статусу особистості.

Завдання:

1) сформулювати уявлення щодо основних понять і термінів, які використовуються в фізіології центральної нервової системи та психофізіології при вивченні і характеристиці фізіологічних і психічних процесів вищої нервової діяльності людини;

2) охарактеризувати мембранні механізми виникнення і проведення електричних сигналів у нейронах, розвитку навчання про синапси та нейромедіатори, їх класифікації, принципи функціонування та значення для забезпечення інформаційних процесів нервової системи;

3) проаналізувати сучасні дані щодо психофізіології свідомості та уваги, мислення та інтелекту, пам'яті і мови, стресу та емоцій, потреб і мотивацій. про особливості вищої нервової діяльності та сенсорних систем людини, принципи організації та функціонування нейронних мереж з метою послідуного використання при вивченні основ психології

Компетентності, які набуваються:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків;
- Здатність дотримуватися норм професійної етики;
- Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Очікувані результати навчання:

Знати

- основні поняття і терміни, які використовуються в фізіології центральної нервової системи та психофізіології;
- фізіологію центральної нервової системи як бази для послідуного використання при вивченні психології людини;
- види та напрямки розвитку сучасної нейрофізіології;
- фізіологічні принципи функціонування ЦНС людини.

Вміти:

- розкривати зміст основних понять і категорій фізіології нервової системи;
- застосовувати знання про фізіологічні принципи функціонування нервової системи на практиці;
- формулювати аргументовані висновки та представляти їх у варіантах доповідей, контрольних робіт, модульних тестів, а також оглядів літератури або презентацій

мати уявлення про:

- основні фізіологічні принципи функціонування центральної нервової системи людини;
- основні принципи формування на базі центральної нервової системи поведінкових актів;
- взаємозв'язок між будовою і функціями центральної нервової системи.

Пререквізити: Загальна психологія, Історія психології.

Кореквізити: Загальна психологія, Еволюційна психологія.

Постреквізити: Вікова психологія, Нейрофізіологія.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Основи нейронної теорії, роль і значення синапсів і нейромедіаторів

Тема 1. Історія розвитку фізіології центральної нервової системи та вищої нервової діяльності і основних сенсорних систем

Вступ у фізіологію нервової системи. Визначення поняття фізіології, предмету і методів дослідження. Основні наукові відкриття, їх етапи і хронологія. Провідні вітчизняні і закордонні учені-фізіологи, лауреати Нобелівської премії в галузі фізіології та вищої нервової діяльності, основні напрями їх досліджень. Сучасний стан і перспективи розвитку фізіології центральної нервової системи та вищої нервової діяльності і основних сенсорних систем.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 2. Функції нейронів і нейроглії

Основи нейронної теорії. Принципи динамічної поляризації і специфічності з'єднань. Класифікація нейронів по функціям. Функції основних органел нейрона, його ядра і цитоплазматичної мембрани. Електричні процеси в нейронах: потенціал спокою, потенціал дії – критичний рівень і місцеве збудження. Механізм проведення потенціалів дії (вхідний, об'єднаний та вихідний сигнал).

Нейроглія – центральна і периферична: основні види і функції.

Значення нейроглії в процесах проведення збудження по нервових волокнах і в забезпеченні метаболізму нейронів.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 3. Мембранні механізми виникнення і проведення електричних сигналів

Концентраційний і електричний градієнти. Особливості змісту основних іонів в цитоплазмі нейронів і міжклітинної рідини. Активний транспорт. Пасивний транспорт - дифузія. Керовані канали. Блокаторі іонних каналів. Мембранний потенціал спокою. Потенціал дії. Механізми проведення потенціалів дії.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 4. Механізми передачі інформації в синапсах

Поняття про синапс. Розвиток навчання про синапси, роботи Шеррінгтона, Каца та ін. Класифікація синапсів. Принципи функціонування

периферичних та центральних синапсів. Центральні збуджуючі і гальмівні синапси, їх роль в функціонуванні ЦНС. Перешкоди в синаптичній передачі. Функціональне значення хімічних синапсів в інформаційній діяльності ЦНС. Сучасні дані про роль синапсів у розвитку мозку та його сенсорних систем.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача

Тема 5. Роль і значення нейромедіаторів

Поняття про нейромедіатор. Класифікація нейромедіаторів. Характеристика основних низькомолекулярних нейромедіаторів та особливості їх фізіологічного впливу. Характеристика основних високомолекулярних нейромедіаторів та особливості їх фізіологічного впливу. Функціональне значення нейромедіаторів в інформаційній діяльності ЦНС. Сучасні дані про роль нейромедіаторів у функціонуванні та розвитку мозку і його сенсорних систем.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль

Змістовний модуль 2. Структурні і функціональні принципи організації центральної нервової системи

Тема 6. Фізіологія стовбура мозку

Основні рухові, сенсорні, захисні, вегетативні та енергетичні структури стовбура мозку. Рефлекторна діяльність стовбура мозку. Основні рефлекторні центри: серцево-судинний, дихальний, вестибулярний, захисний, харчовий та ін. Провідникова діяльність стовбура мозку: висхідні і низхідні шляхи. Роль стовбура мозку в регуляції рухової функції організму. Взаємодія з мозочком, спинним і кінцевим мозком в регуляції рухової функції організму.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 7. Фізіологія гіпоталамуса як інтегративного центру нервової і ендокринної системи

Гіпоталамус як вищий підкірковий центр вегетативної, нервової системи. Класичні дослідження ролі гіпоталамуса. Значення підбугір'я в регуляції вегетативних функцій організму, терморегуляції, біологічних мотивацій і емоцій. Секреторні функції гіпоталамуса. Гіпоталамо-гіпофізарна система і її функції. Гомеостатична і поведінкова регуляція температури тіла. Механізми харчової поведінки. Відкриття центрів голоду і насичення в гіпоталамусі. Нові дані про центри голоду і насичення. Чинники, які визначають харчову поведінку. Питна поведінка. Обмін води і солей в

організмі. Регуляція водний-сольової рівноваги і питної поведінки. Статева поведінка. Критичні періоди статевої диференціації. Статеві особливості когнітивної діяльності. Біологічні основи сексуальної поведінки.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 8. Фізіологія кінцевого мозку

Роль базальних ядер у забезпеченні несвідомого руху і формуванні емоцій і мотивацій. Фізіологія кори півкуль великого мозку: основні рухові (моторні), чутливі (сенсорні) і німі (асоціативні) зони кори. Пріоритетні дослідження українського анатома В.А. Беца по цитоархітектоніці кори. Мовні зони Верніке і Брока.

Вертикальна (модульна) організація кори (Ф. Маунткасл): нейронні ансамблі, стовпчики нейронів, нейронні модулі та мережі кори, розподільні системи – особливості їх ролі у моторних, сенсорних та психічних процесах.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 9. Вища нервова діяльність та рефлексорна діяльність мозку

Навчання Нобелівського лауреата І.П. Павлова про вищу нервову діяльність (ВНД). Особливості ВНД людини. Визначення і характеристика нижчої нервової діяльності і вищої нервової діяльності. Навчання про другу сигнальну систему.

Визначення рефлексу. Проста і складна рефлексорна дуга. Функції простих і складних рефлексорних дуг. Рефлексорний принцип нервової діяльності, розвиток рефлексорної теорії Р. Декартом, І.М. Сеченовим, І.П. Павловим. Безумовні і умовні рефлекси.

Класифікація рефлексів: 1) за біологічним значенням; 2) за родом рецепторів, з яких вони виникають; 3) за функцією робочого органу, що бере участь у відповідній реакції; 4) за місцезнаходженням нервового центру; 5) за тривалістю; 6) за складністю; 7) за принципом ефекторної іннервації; 8) за типом і часом розвитку.

Основні параметри рефлексу: час, рецепторне поле, нервовий центр. Координація рефлексорної діяльності. Вегетативні рефлекси. Безумовні і умовні рефлекси.

Сучасні дані про взаємини понять “Фізіологія вищої нервової діяльності” і “психічні процеси”. Сучасні дані про нейропластичність мозку.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль

Змістовний модуль 3. Предмет, задачі і методи психофізіології.

Психофізіологія основних функціональних станів

Тема 10. Предмет і задачі психофізіології, історія її розвитку.

Визначення і зміст психофізіології, історія її розвитку, хронологія основних етапів становлення (В.А. Бец, И.М. Сеченов, І.П. Павлов, А.А.Ухтомський). Системні основи психофізіології. Положення про єдність психічних і фізіологічних процесів. Проблема співвідношення фізіологічної і психічної діяльності мозку. Взаємозв'язок психіки і мозку. Функціональна система як фізіологічна основа поведінки. Типи і рівні складності функціональних систем. Значення теорії функціональних систем П.К. Анохіна для психофізіології. Мозок як система систем. Зворотний зв'язок у регуляції функціональних станів

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 11. Методи дослідження в психофізіології

Ранні методи реєстрації фізіологічних показників – історія питання. Показники роботи серцево-судинної системи. Індикатори активності серцево-судинної системи. Психофізіологія артеріального тиску. Серцевий ритм і електрокардіографія (ЕКГ). Плетизмо- і реографія.

Методи вивчення роботи головного мозку. Електроенцефалографія (ЕЕГ) – історія методу, умови реєстрації і способи аналізу. Комп'ютерна томографія та ядерно-магнітно-резонансна томографія мозку. Позитронно-емісійна томографія. Психофізіологічні основи застосування поліграфа.

Поняття функціонального стану в психофізіології і його види. Проблема визначення функціональних станів. Нервові та гуморальні механізми функціональних станів. Психофізіологічні кореляти нормальних і патологічних станів мозку людини.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 12. Психофізіологія свідомості та уваги

Визначення поняття свідомості. Свідомість і рівні пильнування. Роль таламуса і ретикулярної формації в порушенні кори. Концепції світлої плями, прожектора, повторного входу і інформаційного синтезу. Мозкові центри і свідомість. Міжпівкульна асиметрія і свідомість. Змінені стани свідомості: медитація, гіпноз, кома. Психофізіологічні методи дослідження свідомості.

Визначення поняття уваги. Основні види уваги: мимовільне і довільне (виборче). Орієнтована реакція (ОР) як фізіологічна основа мимовільної уваги. Фізіологічні показники ОР. Нейрофізіологічні субстрати уваги: нейрони новизни, ретикулярна формація, таламус, фронтальна кора. Система уваги в мозку людини. Фізіологічні методи вивчення уваги: ЕЕГ, викликані потенціали мозку.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 13. Психофізіологія мови

Визначення поняття. Вербальний і невербальний компоненти мови. Навчання Нобелівського лауреата І.П. Павлова про другу сигнальну систему. Периферичні системи забезпечення мови: енергетична, генераторна і резонаторна. Мозкові центри мови. Організація мовної відповіді і контроль мовної діяльності. Мова і міжпівкульна асиметрія. Мовні функції лівої півкулі. Психофізіологічні методи дослідження: ЕЕГ, викликані потенціали, ПЕТ, ЕМГ голосових м'язів.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 14. Психофізіологія мислення й інтелекту

Емпіричні підходи до вивчення мислення в психофізіології. Дослідження Н.П. Бехтєрової по вивченню нейронних кодів мислення. Психофізіологічні методи дослідження розумової діяльності: ритм ЕЕГ, нейронна активність, ЕМГ голосових м'язів, ПЕТ.

Психофізіологічний підхід до інтелекту. Біологічний, психометричний і соціальний аспекти інтелекту. Значення параметрів швидкості і точності передачі інформації для характеристики біологічного інтелекту. Морфо-функціональні передумови інтелекту. Електрофізіологічні методи дослідження інтелекту.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 15. Психофізіологія пам'яті

Визначення поняття «пам'ять». Класифікація видів пам'яті: елементарна і специфічна. Тимчасова організація пам'яті: іконічна, короткочасна і довгострокова. Фізіологічні теорії пам'яті: Хебба, синаптична, ревербераційна. Біохімічні аспекти пам'яті: «молекули пам'яті». Фізіологічні методи дослідження пам'яті.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 16. Психофізіологія стресу

Визначення поняття «стрес». Види стресу. Роль Г. Сельє у формуванні навчання про стрес. Етапи розвитку стресу. Конструктивний і деструктивний аспекти стресу. Визначення дистресу і еустресу. Концепція «загального адаптаційного синдрому» Сельє. Гормональне забезпечення адаптаційних

реакцій. Роль вегетативної нервової системи у формуванні стресу й боротьбі з ним. Особливості впливу симпатичної і парасимпатичної нервової системи на плин стресорної реакції і її корекцію.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 17. Психофізіологія емоцій

Визначення поняття «емоція». Емоційне тло й емоційне реагування. Системи мозку, що модулюють, лімбічна система, ретикулярна формація, лобові частки кори. Міжпівкульна асиметрія й емоції. Основні теорії біологічного значення емоцій: Дарвіна, Джеймса-Ланге, Кеннона-Барда, Ліндслі, Анохіна, Симонова, Екмана. Фізіологічні методи вивчення емоцій: вивчення міміки та вегетативних реакцій, електрична активність шкіри, реакції серцево-судинної системи, ЕЕГ і ПЕТ

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача..

Тема 18. Психофізіологія сну

Сон як вітальна потреба людини. Види сну. Циклі, стадії та фази сну. Особливості ритмів ЕЕГ у фазах швидкого та повільного сну. Фізіологічні зміни під час сну. Сучасні представлення про природу швидкого і повільного сну, роль швидкого сну в забезпеченні інформаційних процесів мозку. Основні теорії сну.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 19. Психофізіологія потреб і мотивацій

Визначення поняття. Класифікація потреб: біологічні, соціальні, ідеальні. Психофізіологічні механізми виникнення потреб. Природа почуття голоду, спраги. Сучасні біохімічні аспекти розвитку потреб. Види мотивацій, їх нейронні механізми. Фізіологічні теорії мотивацій. Теорія функціональних систем і мотивація. ЕЕГ методи дослідження потреб і мотивацій.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Модульний контроль

4. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

5. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні.

6. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (тестові завдання за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

7. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

7.1. Розподіл балів, які отримують здобувачі (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекціях	0	6	0
Робота на семінарських заняттях	0 ... 5	6	0 ... 20
Модульний контроль	0...30	-	0 ... 30
Змістовний модуль 2			
Робота на лекціях	0	10	0
Робота на семінарських заняттях	0 ... 5	12	0 ... 20
Модульний контроль	0...30	-	0... 30
Змістовний модуль 3			
Робота на лекціях	0	16	0
Робота на семінарських заняттях	0 ... 5	14	0 ... 20
Модульний контроль	0...30	-	0 ... 30
Усього за семестр			0...100

Модульний контроль проводиться у вигляді тестового завдання (10 тестів за темою змістовного модулю)), в якому потрібно вибрати 1 правильний варіант з 4-х наведених. Правильна відповідь оцінюється 3 балами, неправильний вибір (декілька відповідей, жодної відповіді або неправильна відповідь) оцінюється 0 балів. Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови здобувача від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту. Під час складання семестрового іспиту здобувач має можливість отримати максимум 40 балів.

Іспит проводиться, як і модульний контроль, у вигляді тестового завдання (20 тестів за темою всього курсу), в якому потрібно вибрати 1 правильний варіант з 4-х наведених. Правильна відповідь оцінюється 2 балами, неправильний вибір (декілька відповідей, жодної відповіді або неправильна відповідь) оцінюється 0 балів.

7.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

- знати основні поняття і терміни, які використовуються в фізіології центральної нервової системи та психофізіології;
- знати види та напрямки сучасної нейрофізіології;
- знати принципи побудови навчання в психології.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

- розкривати зміст основних понять і категорій нейрофізіології;
- застосовувати знання про особливості професійної діяльності психолога на практиці.

7.3 Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Задовільно (60-74). При виконанні модульних контрольних робіт, без принципових помилок, виконано не менш ніж 50 % від загальної кількості питань. Знати зміст основних понять навчальної дисципліни. Вміти за зразком наводити приклади втілення теоретичних знань в практичну площину при виконанні практичних завдань. Вміти за допомогою викладача (додаткові, уточнюючі запитання, допомога у формулюванні думки та т. ін.) розв'язувати задачі прикладного характеру.

Добре (75-89). При виконанні модульних контрольних робіт без помилок виконано не менш ніж 75 % від загальної кількості питань. Досконало знати зміст основних понять навчальної дисципліни. Вміти самостійно наводити приклади втілення теоретичних знань в практичну площину при виконанні практичних завдань. Вміти логічно, обґрунтовано пояснювати наявність зв'язку між ними (припустимі несуттєві помилки, які студент самостійно виправляє після додаткового уточнення з боку викладача). Вміти без суттєвої допомоги викладача розв'язувати задачі прикладного характеру.

Відмінно (90-100). При виконанні модульних контрольних робіт без принципових помилок виконано не менш ніж 90 % від загальної кількості питань. Досконально знати теоретичний матеріал навчальної дисципліни та вміти застосовувати його при розв'язанні практичних завдань. Відповіді теоретично обґрунтовані, логічні, з дотриманням культури мови.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит	Іспит
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

8. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що

стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

9. Методичне забезпечення

1. Василюєва-Лінецька Л.Я. Анатомія та еволюція нервової системи: підручник. нав. посібник / Л. Я. Василюєва-Лінецька; - Харків: Нац. аерокосм. унів-т «Харк.авіац.ін-т».,2004. - 151 с.
2. Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням: <https://mentor.khai.edu/enrol/index.php?id=1764>

10. Рекомендована література

Базова

1. Іонов І.А. Фізіологія вищої нервової діяльності (ВНД): навчальний посібник / І.А. Іонов, Т.Є. Комісова, А.В. Мамотенко, С.О. Шаповалов, Сукач О.М., Теремецька Н.Ф., Катеринич О.О. – Х.: ФОП Петров В.В., 2017. – 143 с.
2. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. / О.М. Кокун - К: Центр навчальної літератури, 2006. – 184 с.
3. Плиска О.І. Фізіологія вищої нервової діяльності та сенсорних систем: навчальний посібник для студ. вузів / О. І. Плиска. — К.: Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2010. – 285 с.
4. Шипелік Т. В. Фізіологія вищої нервової діяльності: Навчально-методичний комплекс / Т.В. Шипелік. – К: Інститут кримінально-виконавчої служби, 2014. – 59 с.

Допоміжна

1. Помогайбо В.М. Анатомія людини: Підручник / Помогайбо В.М. Свиридов О.І. // За ред. К.С.Бобрика - К. Вища школа., 2003. – 399 с
2. Філімонов В.І. Фізіологія людини в запитаннях і відповідях.—Вінниця: Нова Книга, 2010.— 424с..

11.Інформаційні ресурси

1. Бібліографічна база даних Scopus <https://www.scopus.com>
2. Електронні ресурси Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/node/2116>
3. Пошукова платформа Web of Science <https://clarivate.com/products/web-of-science/>
4. Пошукова система по повних текстах наукових публікацій Google Scholar <https://scholar.google.com.ua/>
5. Проект мозок людини «The Human Brain Project HBP» <https://education.humanbrainproject.eu/>